

УДК 343.412
DOI: 10.31733/15-03-2024/1/578-579

Олександр КУЧЕРОВСЬКИЙ
ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКОВІ В УКРАЇНІ

Широкомасштабне вторгнення військ російської федерації на територію нашої держави та вчинення ними численних звірств проти мирного населення та інших злочинів проти довкілля, інфраструктури, промислових об'єктів тощо неабияк актуалізувало всебічне дослідження воєнних злочинів, що вчиняють росіяни та їхні прибічники в Україні.

Так, за два роки військових дій кількість воєнних злочинів росії в Україні перевищила 122 000 облікованих випадків [1]. На превеликий жаль, таких діянь насправді може бути у рази більше.

Одним із аспектів дослідження воєнних злочинів є реалізація кримінальної відповідальності осіб, які їх вчиняють. Але для початку з'ясуємо, які саме кримінальні правопорушення відповідно до Кримінального кодексу України (далі – КК) слід відносити до такого роду злочинів.

Дослідники «воєнних злочинів» у кримінальному праві України, зокрема М. Піддубна, цілком обґрунтовано відносять до останніх наступні склади кримінальних правопорушень:

- 1) у Розділі XIX Особливої частини КК:
 - мародерство (ст. 432);
 - насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433);
 - погане поводження з військовополоненими (ст. 434);
 - незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею (ст. 435);
- 2) у Розділі XX Особливої частини КК:
 - порушення законів та звичаїв війни (ст. 438);
 - застосування зброї масового знищення (ст. 439);
 - розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст. 440) [2, с. 101].

Не оспоруючи цього переліку, оскільки дане питання не є предметом нашого дослідження, додамо, що до воєнних злочинів доцільно відносити й діяння, передбачені ст. 441 КК «Екоцид» та ч. 1 ст. 442 КК «Геноцид», які відрізняються від вищенаведених у переліку своєю масштабністю та тяжкістю заподіяної шкоди.

Отже, звернемося до кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, виявлених осіб та оголошених підозр протягом лютого 2022 р. – січня 2024 р. згідно зі статистичними даними Офісу Генерального прокурора, а також винесених обвинувальних вироків, що розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень за цей самий період часу, та засуджених за цими статтями КК осіб згідно з даними судової статистики за окреслений період.

Так, за вказаний період не було обліковано жодного кримінального правопорушення, передбаченого ст. ст. 435, 439 та 440 КК.

За ст. 432 КК у 2022 р. було обліковано один випадок вчинення мародерства. Осіб, які його вчинили, виявлено не було. Відповідно, і підозри у ньому оголошено не було, оскільки провадження було закрито. Схожа ситуація і щодо ст. 434 КК, але обліковано було 2 кримінальні правопорушення.

За вчинення екоциду було обліковано 22 кримінальні правопорушення, але жодної особи з-поміж тих, які їх вчинили, не виявлено і, відповідно, підозр у них оголошено не було. Всі провадження було зупинено.

Також за період повномасштабного вторгнення обліковано 29 випадків вчинення

геноциду (ст. 442 КК). Виявлено 7 осіб, які його вчиняли, та у 7 провадженнях оголошено підозри. Відповідно до судових звітів одну особу було засуджено до позбавлення волі терміном від 3 до 5 років. Причому покарання було призначено за сукупністю кримінальних правопорушень. Але у Єдиному державному реєстрі судових рішень цей вирок відсутній.

Випадків вчинення насильства над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 КК) обліковано 31, у 2 провадженнях оголошено підозри, і засуджено 3 особи. Всіх звільнено від відбування покарання з випробуванням. Слід відзначити, що у Єдиному державному реєстрі судових рішень вироків щодо цих осіб також відсутні.

Абсолютним лідером серед зафіксованих воєнних злочинів є діяння, передбачене у ст. 438 КК, тобто порушення законів та звичаїв війни.

Так, за період з 24.02.2024 до 31.02.2024 р. загалом обліковано 123 334 факти вчинення такого злочинного діяння. При цьому за кваліфікований вид цього діяння, що поєднане з умисним вбивством, обліковано 7956 випадків, з яких 6013 (або 75,6 %) у 2022 р. Водночас за вчинення цього діяння виявлено лише 130 осіб (з них 16 осіб за ч. 2 ст. 438 КК), підозри оголошено у 227 фактах, з яких 55 підозр – за ч. 2 ст. 438 КК.

Також за даними дослідження вироків, що розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень, станом на 20.02.2024 за цією статтею КК винесено вироків у 56 судових справах. Загалом за цими судовими справами засуджено 75 осіб, з яких 9 осіб – очно у 6 судових справах, а 66 – заочно у 50 судових справах.

Якщо розглядати зазначені судові справи за розміром призначеного покарання, то за ч. 1 ст. 438 КК загалом засуджено 67 осіб (8 – очно, 59 – заочно). Покарання у виді позбавлення волі терміном від 8 до 9 років отримали 6 осіб, а терміном від 10 до 12 років – 61 особа. За ч. 2 ст. 438 КК засуджено 8 осіб (1 – очно, 7 – заочно). З них 6 осіб отримали покарання у виді довічного позбавлення волі (1 – очно). Одну особу було засуджено до покарання у виді 14 років позбавлення волі, а ще одну – 15 років позбавлення волі.

Підсумовуючи зазначимо, що загалом за два роки військових дій станом на 31.01.2024 кількість воєнних злочинів росії, котрі обліковано, становить 123 419 випадків, з яких абсолютну більшість (99,93 %) становлять факти порушення законів та звичаїв війни, що кваліфікуються за ст. 438 КК. Проте засуджено за їх вчинення лише 75 осіб, 66 з яких заочно. Тобто фактично засуджено та відбувають покарання за вчинення воєнних злочинів лише 9 осіб. Отже, у подальшому органи кримінальної юстиції України, із залученням допомоги від правоохоронних органів інших країн цивілізованого світу, мають спрямовувати свої зусилля на притягнення всіх російських воєнних злочинців та їхніх прибічників до кримінальної відповідальності і призначення цим особам справедливого та невідворотного покарання.

1. Кількість воєнних злочинів Росії в Україні перевищує 122 000 – генпрокурор Костін. *Голос Америки*. URL : <https://www.holosameryky.com/a/kostin-voenni-zlochyny/7500095.html>.

2. Піддубна М. В. Воєнні злочини в кримінальному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 40 (2). С. 98–101.

УДК 343.722

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/579-580

Владислав ЛИТВИНЕНКО

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НЕЗАКОННОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану у державі завжди супроводжується різними негативними явищами, такими як: нестача захисних засобів для збереження цілісності кордонів держави (військової зброї або спорядження), харчового, майнового забезпечення як для військовослужбовців, так і для мирного населення, яке було вимушено переміщено до інших регіонів для порятунку свого життя, тощо.